

Opas ihmiskaupan tunnistamiseen ilmoitusvelvollisille

Tiivistelmä

RAPORTIN NIMI	Opas ihmiskaupan tunnistamiseen ilmoitusvelvollisille
LAATIJA	Rahanpesun selvittelykeskus
KÄYTETYT MENETELMÄT	Kirjallisuuskatsaus
AVAINSANAT	Ihmiskauppa, rahanpesu
JULKISUUSASTE	Julkinen

TIIVISTELMÄ / KESKEISET LÖYDÖKSET

Tässä kirjallisuuskatsauksessa tarkastellaan tapoja tunnistaa ihmiskauppaa rahanpesun torjunnan näkökulmasta. Tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva erilaisista ihmiskauppaan liittyvistä riskitekijöistä, joita rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) mukaiset ilmoitusvelvolliset voivat havaita toiminnassaan.

Kirjallisuuskatsauksessa käydään lyhyesti läpi ihmiskaupan määritelmä ja tilanne Suomessa, minkä jälkeen esitellään transaktioihin, asiakkaan tuntemiseen sekä asiakkaan käyttäytymiseen liittyviä elementtejä, jotka voivat indikoida ihmiskauppaa. Lopuksi käydään läpi asioita, joita ihmiskauppaliitännäistä epäilyttävän liiketoimen ilmoitusta tehdessä tulee huomioida.

Transaktioperusteisia viitteitä tarkastellessa keskeisinä havaintoina esiin nousivat muun muassa kahdensuuntainen palkanmaksu, palkanmaksua seuraava välitön käteisnosto tai tilisiirto, arkisten menojen puuttuminen sekä mahdollinen velkasuhde työnantaja tahoon. Asiakkaan tuntemistietoihin perustuen havaittiin ihmiskauppaepäilyä herättävinä elementteinä esimerkiksi usean asiakkaan käyttämät samat osoite- tai yhteystiedot, tietyllä alueella suunnilleen samalla aikavälillä myönnetyt väliaikaiset passit sekä asiakkaan henkilökohtaisen puhelinnumeron rekisteröinti yhtiölle. Ihmiskauppaan viittaavia käyttäytymismalleja puolestaan havaittiin olevan muun muassa näennäisesti tarpeeton avustajan käyttö asioiden hoitamiseen, asiakkaan tietämättömyys omistamastaan tilistä ja asiakkaan henkilöllisyystodistuksen tai esimerkiksi rahojen hallussapito edustajan toimesta.

Ihmiskaupan jatkuvan kasvun ja lisääntyvien tekotapojen myötä ilmoitusvelvollisten rooli torjuntatyössä korostuu. Ilmoitusvelvollisten parempi ymmärrys ihmiskauppaan suoraan viittaavien elementtien lisäksi myös muista ihmiskauppaliitännäisistä rikoslajeista sekä laillisen liiketoiminnan rajoihin sisältyvistä riskeistä, edistää ihmiskaupan vastaista työtä entisestään.

Sisällys

1 Johdanto	4
2 Ihmiskauppa Suomessa	5
3 Kuinka ilmoitusvelvolliset voivat tunnistaa ihmiskauppaa?	8
3.1 Transaktioihin perustuvia viitteitä ihmiskaupasta	8
3.2 KYC-tietoihin perustuvia viitteitä ihmiskaupasta	10
3.3 Käyttäytymiseen perustuvia viitteitä ihmiskaupasta.....	10
4 Ihmiskauppaan liittyvän ilmoituksen tekeminen rahanpesun selvittelykeskukselle	12
5 Johtopäätökset.....	12

1 Johdanto

Tämän raportin tavoitteena on koota yhteen yleisimpiä viitteitä ihmiskaupasta, joita rahanpesulain¹ mukaisten ilmoitusvelvollisten on mahdollista havaita toiminnassaan. Raportti toteutetaan kirjallisuuskatsauksena, joka pyrkii luomaan kokonaiskuvan ilmoitusvelvollisten kannalta merkittävistä ihmiskauppaa ja siihen liittyvää rahanpesua indikoivista elementeistä.

Rahanpesu liittyy olennaisesti ihmiskauppaan, sillä siitä saatu rikoshyöty pyritään usein häivyttämään osaksi laillista maksujärjestelmää rahanpesun menetelmiä käyttäen. Ihmiskauppaa voidaan siis pitää yhtenä rahanpesun esirikoksista. Näin ollen rahanpesun torjunta on tärkeä osa myös ihmiskaupan vastaista työtä.

Tässä raportissa käydään lyhyesti läpi ihmiskaupan määritelmä ja tilanne Suomessa, minkä jälkeen esitellään transaktioihin, asiakkaan tuntemiseen sekä asiakkaan käyttäytymiseen liittyviä elementtejä, jotka voivat indikoida ihmiskauppaa ilmoitusvelvollisten näkökulmasta. Lopuksi käydään läpi asioita, joita ihmiskauppaliitännäistä epäilyttävän liiketoimen ilmoitusta tehdessä tulee huomioida.

¹ Finlex. (2017). *Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä*. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2017/444>.

2 Ihmiskauppa Suomessa

Euroopan neuvoston yleissopimuksessa ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta ihmiskaupalla tarkoitetaan

hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa henkilöiden värväystä, kuljettamista, siirtämistä, kätkemistä tai vastaanottamista voimankäytöllä uhkaamisen tai voimankäytön tai muun pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla, taikka toista henkilöä vallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla. Hyväksikäytöksi katsotaan vähintään toisen hyväksikäyttö prostituutitarkoituksessa tai muut seksuaalisen hyväksikäytön muodot, pakkotyö tai pakollinen palvelu, orjuus tai muu orjuuden kaltainen käytäntö, orjuuden kaltaiset olot tai elinten poistaminen.²

Ihmiskauppa ja sen aiheuttamat seuraukset ovat globaalisti merkittäviä, ja Financial Action Task Force (FATF) määrittelee ihmiskaupan yhdeksi tuottoisimmista rikoslajeista tuottaen rikoshyötyä vuosittain noin 130 miljardin euron edestä.³ YK:n huumeista ja rikollisuudesta vastaavan toimiston (UNODC) mukaan kyseessä on yksi nopeimmin kasvavista kansainvälisen rikollisuuden muodoista.⁴ Rahanpesun selvittelykeskuksen vastaanottamien ihmiskauppaan tai siihen kytkeytyviin henkilöihin liittyvien epäilyttävän liiketoimen ilmoitusten (myöhemmin ilmoitusten) vuosittainen lukumäärä on kasvanut vuodesta 2022 alkaen, mikä tukee havaintoa ilmiön yleistymisestä.

Suomessa yleisimpiä ihmiskaupparikollisuuden esiintymisen muotoja ovat työperäiset- ja seksuaaliset hyväksikäyttötapaukset, mutta poliisin tietoon on tullut myös ihmiskauppa pakkoavioliitto tarkoituksessa sekä hyväksikäyttöä liittyen rikolliseen toimintaan.⁵ Ihmiskauppa on usein luonteeltaan kansainvälistä piilorikollisuutta, jossa Suomen rooli mielletään pääasiassa ihmiskaupan kauttakulku- ja kohdemaaksi.⁵

Merkittävimpiä haasteita ihmiskaupan torjunnassa aiheuttavat sen kansainvälinen toimintaympäristö, salainen luonne ja pitkäkestoiset tutkinnat. Myös käteisen käytön seuranta aiheuttaa haastetta. Lisäksi ulkomaisten kuoriyhtiöiden sekä pitkien alihankintaketjujen käyttö tekevät rikoksesta vaikeammin havaittavan.⁶ Uhrien mahdollinen ulkomaalaistaustaisuus ja usein heikko

² Ulkoasiainministeriö. (2010). *Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tehdyn yleissopimuksen voimaansaattamista valmisteleavan työryhmän mietintö*. s. 25. https://um.fi/documents/35732/48132/ty%C3%B6ryhm%C3%A4n_mietint%C3%B6.pdf/63d25a60-e014-afb5-0048-5d622e2cacdb?t=1560004755811. Luettu 17.07.2025.

³ FATF - APG (2018). *Financial Flows from Human Trafficking*. <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Human-Trafficking-2018.pdf.coredownload.inline.pdf>. s. 3. Luettu 15.07.2025.

⁴ United Nations Office on Drugs and Crime. *8 facts you need to know about human trafficking in the 21st century*. <https://www.unodc.org/unodc/frontpage/2024/May/8-facts-you-need-to-know-about-human-trafficking-in-the-21st-century.html>. Luettu 17.07.2025.

⁵ Poliisi. *Mitä ihmiskauppa tarkoittaa?*. <https://poliisi.fi/ihmiskauppa>. Luettu 14.07.2025.

⁶ Valtiovarainministeriö. (2021). *Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio 2021*. s. 109. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163051/VM_2021_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 15.07.2025.

luottamus viranomaisiin saattavat myös nostaa avun hakemisen kynnyksestä.⁷ Ihmiskaupan paljastamista saattaa myös hankaloittaa se, että monissa tapauksissa henkilöt eivät itse välttämättä ymmärrä joutuneensa rikoksen uhriksi tai he joutuvat vakavan uhkailun ja painostuksen kohteeksi, jolloin heidän oma kykynsä tuoda tilanne viranomaisten tietoon saattaa olla heikentynyt.

Ihmiskaupan nykyinen tilannekuva ja sen tekotavat vaikuttavat seuraavan muiden rikoslajien tapaan nousevia trendejä. Esimerkiksi Interpolin mukaan tekijät ovat alkaneet hyödyntämään tekoälyä ja tietoverkkoavusteisia petoksia pyrkiessään rekrytoimaan ihmiskaupan uhreja.⁸ Viimeaikaisia generatiivisen tekoälyn aiheuttamia riskejä ihmiskaupan vastaiselle toiminnalle ovat olleet muun muassa tekoälyn tuomat mahdollisuudet poistaa kulttuurillisten ja kielellisten eroavaisuuksien tuomia esteitä, jolloin esimerkiksi kansainväliset rikollisjärjestöt pystyvät kommunikoimaan helpommin uusien ryhmien kanssa, joihin ihmiskauppa ei ole aiemmin vaikuttanut.⁹ Euroopassa on myös havaittu kasvava ilmiö, jossa tekijät maksavat työvoiman hyväksikäyttöä harjoittavien välikäsien palkat kryptovaroja käyttäen.¹⁰ Suomessa puolestaan valtiovarainministeriö arvioi Venäjän ja Ukrainan sodan aiheuttaman ihmiskaupan kasvun olevan kohtalainen riski.¹¹

Ihmiskaupan kannalta **korkeariskisiä valtioita** ovat maanosittain listattuna muun muassa;

- **Aasiassa** Afganistan, Bangladesh, Kiina, Pakistan, Syyria, Thaimaa ja Vietnam
- **Afrikassa** Marokko, Nigeria ja muut Länsi-Afrikan maat
- **Euroopassa** Unkari, Romania, Bulgaria, Espanja, Moldova ja Ukraina
- **Etelä-Amerikassa** Brasilia ja Kolumbia¹²

Suomessa työperäisen ihmiskaupan riskiryhmään kuuluvat muun muassa ulkomaalaiset työntekijät, paperittomat siirtolaiset, turvapaikanhakijat, pakolaiset, ulkomaalaiset opiskelijat sekä kausityön-tekijät.¹³ Niin sanottuja riskialttiita sijainteja ja toimialoja puolestaan ovat suuret rakennustyömaat, maa- ja marjatilat, siivouskohteet, ravintolat sekä alueet, joilla on muun muassa paljon rahansiirtopalveluita, etnisiä kauppoja sekä kynsihoitoloita.¹⁵ Seuraava esimerkki havainnollistaa hyväksikäytön mallia, jota esiintyy erityisesti rakennus- ja kuljetusaloilla.

⁷ Ylinen ja muut. (2020). *Työperäisen ihmiskaupan paljastaminen; Tutkintaopas esitutkintaviranomaisille ja tarkistuslista työsuojeluviranomaisille*. s. 20.

⁸ Interpol. (2025). *Interpol releases new information on globalization of scam centers*. <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2025/INTERPOL-releases-new-information-on-globalization-of-scam-centres>. Luettu 16.07.2025

⁹ OSCE. *New frontiers: The use of generative artificial intelligence to facilitate trafficking in persons*. s. 7. file:///C:/Users/p1b0f1/AppData/Local/Microsoft/Windows/INetCache/Content.Outlook/ZB62E55R/OSCE_2025_New_frontiers_the_use_of_generative_AI_to_facilitate_trafficking_in_persons.pdf. Luettu 30.07.2025

¹⁰ Heuni. (2019). *Likainen vyyhti; Työperäisen hyväksikäytön liiketoimintamalli*. https://heuni.fi/documents/47074104/0/HEUNI_Publications_92b_FLOW_Likainen+vyyhti.pdf/99948cca-0ce0-de3f-081f-78fec77ed5fb/HEUNI_Publications_92b_FLOW_Likainen+vyyhti.pdf?t=1607422813588. s. 26. Luettu 16.07.2025.

¹¹ Valtiovarainministeriö. (2024). *Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio 2023; Osittaispäivitys*. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165433/VM_2023_8.pdf?sequence=1&isAllowed=y. s. 131. Luettu 15.07.2025.

¹² Financial Intelligence against Human Trafficking. *Guide*. s. 12. Luettu 15.07.2025.

¹³ Ylinen ja muut. (2020). *Työperäisen ihmiskaupan paljastaminen; Tutkintaopas esitutkintaviranomaisille ja tarkistuslista työsuojeluviranomaisille*. s. 17.

Esimerkki: Bulgariassa tunnistettu hyväksikäyttömalli

”Belgiassa toimiva Belgian kansalainen käytti belgialaista välittäjäyritystä liiketoimintaan alihankkijana rakennus- ja kuljetusalan palveluille Länsi-Euroopassa. Välittäjäyritys rekisteröi ja kontrolloi oikeushenkilöä Bulgariassa. Bulvaaniyrityksiä käytettiin paljastumisen, työsuojelutarkastusten ja tutkinnan välttämiseksi. Tämä mahdollistettiin käyttämällä paikallisia laki- ja kirjanpitoyrityksiä, joiden kautta belgialainen välittäjäyritys kontrolloi yritysten rekisteröintiä, hallinnointia, sekä tosiasiallisesti johti niitä. Bulgariassa rekisteröityjä yrityksiä käytettiin työntekijöiden rekrytointiin ja Belgiaan lähettämiseen. Työsuojelutarkastuksen lähestyessä yritys lakkautettiin ja liiketoiminta, mukaan lukien kaikki palkatut työntekijät, siirrettiin hallinnollisesti eri yrityksen alle (jota johti joko sama luonnollinen henkilö tai eri Belgian kansalainen).”¹⁴

Korkean riskin toimialoja analysoimalla on havaittu tietynlaisia johdonmukaisuuksia liittyen ihmiskaupan toimijoiden rahaliikenteeseen. Esimerkiksi useilla ihmiskauppaan liittyvillä suomalaisilla ravintola-alan yhtiöillä on havaittu olevan identtinen palkanmaksurakenne. Tapauksista ilmeni, että ihmiskauppaan liittyvän ravintola-alan yrityksen toimitusjohtaja tienaa noin 35 000 – 60 000 euroa vuodessa, minkä jälkeen yhtiön toiseksi eniten tienaa henkilö ansaitsee noin 28 000 – 35 000 euroa vuodessa. Yleensä muut työntekijät tienaa tällaisissa yhtiöissä vuosittain noin 22 000 euroa tai alle.

3 Kuinka ilmoitusvelvolliset voivat tunnistaa ihmiskauppaa?

Rahanpesulain mukaisten ilmoitusvelvollisten rooli ihmiskaupan tunnistamisessa ja estämisessä on oleellinen, sillä heillä on asemansa puolesta mahdollisuus havaita esimerkiksi ihmiskaupparikoksille tyypillisiä transaktiomalleja tai muita epäilyttäviä, ihmiskauppaa indikoivia poikkeavuuksia asiakkuuksissa. Ihmiskauppaan liittyy usein myös harmaata taloutta ja talousrikollisuutta, kuten esimerkiksi kirjanpito- ja verorikoksia, joiden havaitseminen ja paljastaminen on yleensä huomattavasti helpompaa verrattuna ihmiskaupparikoksiin.¹⁴ Tämän vuoksi ihmiskaupan ja siihen liittyvän rahanpesun estämisen kannalta on hyödyllistä lisätä ilmoitusvelvollisten tietoisuutta ihmiskaupan viitteistä.

3.1 Transaktioihin perustuvia viitteitä ihmiskaupasta

Tässä luvussa käydään läpi transaktioperusteisia ihmiskaupan viitteitä, joita ilmoitusvelvolliset voivat havaita toiminnassaan. Näiden havaintojen avulla pyritään luomaan parempaa kokonaiskuvaa asiakkaan mahdolliseen ihmiskauppaan liittyvästä tilanteesta. Epäilyttävyttä lisää, mikäli useampi alla esitetty merkki on havaittavissa asiakkaan toiminnassa.

- Kahdensuuntainen palkanmaksu on työperäiselle ihmiskaupalle tyypillinen piirre. Siinä työntekijät joutuvat palauttamaan osan palkastaan työnantajalleen. Tämä toteutetaan usein käteisellä palkanmaksun jälkeen, mistä seuraa vaikutelma, että kaikki olisi hoidettu asianmukaisesti yhtiön tiliotteen perusteella. Näin ollen kahdensuuntainen palkanmaksu on usein havaittavissa työnantajien henkilökohtaisille tileille tapahtuvina toistuvina käteistalletuksina, joille ei löydy järkevää selitystä.¹⁵ Tähän liittyen erityisesti kirjanpitäjien rooli korostuu, sillä heillä on asemansa puolesta merkittävä mahdollisuus havaita epäilyttäviä palkanmaksujärjestelyitä.
- Tekijä siirtää tai tallettaa huomattavia summia uhrin tilille, josta ne siirretään usein ulkomaille tai muunnetaan muuksi omaisuudeksi. Tämän kaltaisissa tapauksissa uhreja saatetaan käyttää bulvaaneina heidän itsensä sitä tiedostamatta.¹⁶
- Useiden työntekijöiden palkanmaksun suorittaminen samalle tilille.¹⁷
- Laittomiin rekrytointimaksuihin viittaavat siirrot¹⁸ sekä mahdollisesti ilmi tullut työntekijän velkasuhde työnantajaansa indikoivat ihmiskaupalle tyypillisiä piirteitä.

¹⁴ Ylinen ja muut. (2020). *Työperäisen ihmiskaupan paljastaminen; Tutkintaopas esitutkintaviranomaisille ja tarkistuslista työsuojeluviranomaisille*. s. 46.

¹⁵ Ylinen ja muut. (2020). *Työperäisen ihmiskaupan paljastaminen; Tutkintaopas esitutkintaviranomaisille ja tarkistuslista työsuojeluviranomaisille*. s. 47.

¹⁶ Ylinen ja muut. (2020). *Työperäisen ihmiskaupan paljastaminen; Tutkintaopas esitutkintaviranomaisille ja tarkistuslista työsuojeluviranomaisille*. s. 48.

¹⁷ Ylinen ja muut. (2020). *Työperäisen ihmiskaupan paljastaminen; Tutkintaopas esitutkintaviranomaisille ja tarkistuslista työsuojeluviranomaisille*. s. 49.

¹⁸ Heuni. (2014). *Ohjeistus ulkomaalaisten työntekijöiden rekrytointiin ja palkkaamiseen liittyvien väärinkäytösten ja työperäisen ihmiskaupan ennaltaehkäisemiseksi*. http://old.heuni.fi/material/attachments/heuni/reports/K29ol7r9r/HEUNI_report_79.pdf. s. 9. Luettu 15.07.2025.

- Henkilön palkan maksun puuttuminen kokonaan tai hyvin matala palkka voi olla merkki epäilyttävästä toiminnasta. Tyypillistä on myös yhtiön tililtä puuttuva maksuliikenne liittyen sosiaaliturvamaksuihin.¹⁹
- Tutkinnoissa on myös käynyt ilmi tapauksia, joissa tekijät antavat uhreille huomattavia summia käteistä rahaa kuljetettavaksi kotimaahansa. Lisäksi tekijöiden sukulaiset saattavat usein kuljettaa käteistä rahaa ulkomaille, tai varoja siirrellään työntekijöiden ja heidän sukulaistensa tilien välillä.¹⁶
- Useiden mahdollisesti samassa yrityksessä työskentelevien asiakkaiden pankkikorteilla saateen tehdä peräkkäisiä käteisnostoja samalla automaatilla, mikä voi viitata siihen, että kortit ovat ulkopuolisen henkilön tai mahdollisen tekijän hallussa.¹⁷
- Palkanmaksua seuraava välitön rahojen käteisnosto tai varojen siirto toiselle tilille.¹⁷
- Varojen vastaanottaminen lukuisilta eri lähettäjiä saattaa viitata toisten henkilöiden palkkioiden vastaanottamiseen tai hallinnoimiseen.²⁰
- Asiakkaan tilin maksuliikenteestä puuttuvat tavanomaiset maksut liittyen asumiskustannuksiin, ruokaan tai muihin elämisen kuluihin.¹⁷
- Tekijöille saattaa olla tyypillistä käteisvarojen kuljettaminen tai erilaisten rahansiirtojärjestelmien käyttäminen saadakseen siirrettyä varat kotimaahansa.¹⁷
- Pienten summien säännöllinen siirtäminen lyhyen ajan sisällä vastaanottajalle korkeariskiseen maahan ilman luonnollista selitystä liittyen esimerkiksi perhesuhteeseen tai liiketoimintaan. Epäilyttävää voi olla myös arvoltaan kasvavat tilisiirrot tietyn aikavälin sisällä.²¹
- Korkeat tai säännölliset kulut tilillä liittyen esimerkiksi vaihtuvien AirBNB-majoitusten vuokraamiseen sekä markkinointimaksut aikuisviihdesivustoille.²⁰
- Tilille vastaanotetaan palkkaa lailliselta vaikuttavalta taholta, mutta varoja ei kuluteta mihinkään pitkällä aikavälillä.²⁰
- Epäilyksiä voi herättää myös yhtiön selittämättömän korkea tuotto. Lisäksi viitteitä antaa yhtiön tilille poikkeava varojen vastaanottaminen esimerkiksi öisin tai muuten virka-ajan ulkopuolella.²²
- Tilin kuukausittainen maksuliikenne on identtistä, jolloin pitkällä aikavälillä ei ole havaittavissa esimerkiksi lomiin, sairastumisiin tai bonuksiin viittaavia maksuja aloilla, joilla ne ovat tyypillisiä.²³

¹⁹ Financial Intelligence against Human Trafficking. (2024). *Guide*. s. 17. Luettu 15.07.2025.

²⁰ Financial Intelligence against Human Trafficking. (2024). *Guide*. s. 20. Luettu 15.07.2025.

²¹ Financial Intelligence against Human Trafficking. (2024). *Guide*. s. 19. Luettu 15.07.2025.

²² Financial Intelligence against Human Trafficking. (2024). *Guide*. s. 21. Luettu 15.07.2025.

²³ Office of the Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings. (2019). *Following the Money; Compendium of Resources and Step-by-Step Guide to Financial Investigations Related to Trafficking in Human Beings*. https://www.osce.org/files/f/documents/f/5/438323_0.pdf. s. 61. Luettu 15.07.2025.

– On myös havaittu tapauksia, joissa volyymiltaan suuret käteistransaktiot ovat olleet osana ihmiskauppaan liittyvissä prostituutiotapauksissa. Tällöin on usein käynyt ilmi, että yksi taho vastaanottaa käteistransaktioita useilta eri lähettäjiltä.

3.2 KYC-tietoihin perustuvia viitteitä ihmiskaupasta

Tässä luvussa käydään läpi asiakkaan tuntemistietoihin perustuvia ihmiskaupan viitteitä, joita ilmoitusvelvolliset voivat havaita toiminnassaan. Näiden havaintojen avulla pyritään luomaan parempaa kokonaiskuvaa asiakkaan mahdolliseen ihmiskauppaan liittyvästä tilanteesta. Epäilyttävyyttä lisää, mikäli useampi alla esitetty merkki on havaittavissa asiakkaan toiminnassa.

– Ilmiö, jossa useat asiakkaat käyttävät samaa puhelinnumeroa tai sähköpostiosoitetta on epäilyttävä. Lisäksi toiminta, jossa huomattavan usea asiakas käyttää samaa osoitetta tiedoissaan, antaa viitteitä mahdollisesta ihmiskaupasta, sillä tekijä tyypillisesti majoittaa uhrin samaan asuntoon.¹⁶ Epäilyä herättää myös, mikäli asiakkaan tiedoissa oleva puhelinnumero on rekisteröity yhtiölle, jolloin asiakkaan suorasta tavoittamisesta ei voida varmistua.²⁰

– Epäiltyä ihmiskauppaa saattaa indikoida tilanne, jossa asiakkaat ovat usein kotoisin samasta maasta, heidän passinsa voivat olla väliaikaisia ja ne ovat myönnetty samoihin aikoihin samassa kaupungissa.¹⁷

– Epäilyttävät muutokset asiakastiedoissa, kuten esimerkiksi osoitteen tai puhelinnumeron vaihtaminen useita kertoja tai jatkuvasti.

– Asiakkaan toimet liittyen usean tilin samanaikaiseen avaamiseen tai sulkemiseen voivat olla ihmiskaupalle ominaisia.²³

– Väärennetyt henkilöllisyystodistukset tai muut asiakirjat.

– Poikkeavuudet asiakasryhmän normaaliin toimintaan verrattuna, kuten esimerkiksi käteistalletusten puuttuminen sellaisen toimialan edustajalta, jolle ne ovat yleensä ominaisia.

3.3 Käyttäytymiseen perustuvia viitteitä ihmiskaupasta

Tässä luvussa esitellään asiakkaan käyttäytymiseen perustuvia viitteitä ihmiskaupasta, joita ilmoitusvelvolliset voivat havaita toiminnassaan. Näiden havaintojen avulla pyritään luomaan parempaa kokonaiskuvaa asiakkaan mahdolliseen ihmiskauppaan liittyvästä tilanteesta. Epäilyttävyyttä lisää, mikäli useampi alla esitetty merkki on havaittavissa asiakkaan toiminnassa.

– Asiakastapaamisessa epäilyä voi herättää henkilö, joka väittää olevansa oikeutettu hoitamaan jonkun toisen työntekijän asioita, käyttää avustajaa asioiden hoitamiseen ilman luonnollista selitystä tai käyttäytyy muuten epätavanomaisesti esimerkiksi välttelemällä tietyn pankkivirkailijan kanssa asioimista.¹⁶ Epäilyttävyyttä lisää, mikäli asiakas ja edustaja eivät puhu samaa kieltä, tai edustaja ei osaa yksityiskohtaisesti ja loogisesti kertoa edustettavansa asioista.²⁰

– Mikäli asiakas ei ole tietoinen omistamastaan tilistä, tekijä saattaa hallita kokonaan uhrin rahoilukennettä. Tällöin palkan maksu tapahtuu todennäköisesti käteisenä, jolloin tekijä pitää tai käyttää loput varat itse.¹⁵

- Asiakaskohtaamisessa epäilyä saattaa herättää tilanne, jossa esimerkiksi asiakkaan passi, muu henkilötodistus, matkustusasiakirja tai rahat ovat tämän työnantajan tai puolesta toimivan henkilön hallussa.
- Ihmiskaupan uhri saattaa lukea asiointinsa yhteydessä henkilökohtaisiin asioihinsa liittyvät tiedot paperista. Epäilyttäviä viitteitä antaa myös, mikäli asiakkaan lomakkeet tai muut dokumentit ovat täytetty selvästi eri käsialoilla.²⁰
- Epäluuloinen tai pelokas suhtautuminen viranomaisiin tai niihin rinnastettaviin henkilöihin.

4 Ihmiskauppaan liittyvän ilmoituksen tekeminen rahanpesun selvittelykeskukselle

Jotta ihmiskaupan torjunta olisi mahdollisimman tehokasta, tulee ilmoitusvelvollisten tietoisuutta lisätä liittyen rikoslajin ominaispiirteisiin sekä itse ilmoituksen tekemiseen. Tällä tavoin saadaan konkreettisesti lisättyä mahdollisuuksia rikoksen selvittämiseen, rikoshyödyn jäljittämiseen ja mahdolliseen varojen jäädyttämiseen.²⁴

Ihmiskauppaan liittyvän ilmoituksen tekeminen rahanpesun selvittelykeskukselle tapahtuu goAML-ilmoitussovelluksen kautta, kuten muutkin ilmoitukset liittyen havaittuun epäilyttävään liiketoimeen. Ilmoittaessa ihmiskauppaliitännäisestä epäilyttävästä liiketoimesta tulee muistaa käyttää *Ihmiskauppa*-indikaattoria. Indikaattorin käytön perusteeksi riittää kuvauskenttään kirjoitettu selvitys epäilyttävästä havainnosta tai tapahtumasta.

Lisäksi ilmoituksessa tulee kertoa selkeästi, miltä yhtiöltä tai taholta mahdolliseen ihmiskauppaan liittyvä henkilö saa palkkaa. Kyseisen yhtiön tiedot tulee myös syöttää ilmoituslomakkeessa niille merkittyihin kenttiin. Transaktioperusteisesta STR-ilmoitusta (Suspicious Transaction Report) tehdessä ilmoituslomakkeen transaktiokenttiin syötetään mahdolliseen ihmiskauppatapaukseen liittyvät transaktiot tai niiden yritykset. SAR-ilmoitus (Suspicious Activity Report) tulee valita, mikäli epäiltyyn ihmiskauppatapaukseen ei liity lainkaan rahaliikennettä.

Rikoslajin herkän luonteen ja mahdollisen uhrin turvallisuuden takia on tärkeää, ettei epäilty tekijä saa tietoa tähän kohdistuvasta epäilystä. Epäilyä herättäneet havainnot ja asiakirjat tulee dokumentoida, säilyttää sekä toimittaa ilmoituksen liitteenä rahanpesun selvittelykeskukselle. Tällaisia asiakirjoja ovat esimerkiksi rekrytointiprosessiin liittyvät dokumentit, henkilötodistukset, työluvat, mahdollinen dokumentaatio yhtiön päivittäisestä johtamisesta sekä muun muassa epäilyä herättäneet viestit.²⁵ Lisäksi on tärkeää varmistaa, että asianmukaiset viranomaiset saavat mahdollista uhria ja tapausta koskevat tiedot.

²⁴ Financial Intelligence against Human Trafficking. (2024). *Guide*. s. 24. Luettu 14.07.2025.

²⁵ Ylinen ja muut. (2020). *Työperäisen ihmiskaupan paljastaminen; Tutkintaopas esitutkintaviranomaisille ja tarkistuslista työsuojeluviranomaisille*. s. 30.

5 Johtopäätökset

Viime vuosien trendin perusteella ihmiskauppa ilmiönä vaikuttaa olevan kasvussa. Se on määritely nopeimmin kasvavaksi ja yhdeksi eniten rikoshyötyä tuottavista rikoslajeista, joten on perusteltua, että myös rahanpesulain mukaisten ilmoitusvelvollisten tietoisuutta ihmiskaupasta pyritään lisäämään.

Toteutetun kirjallisuuskatsauksen perusteella ilmoitusvelvolliset ovat oleellisessa roolissa osana ihmiskaupan torjuntaa pystyessään havaitsemaan erilaisia ihmiskaupan ominaispiirteitä niin transaktio-, asiakkaan tuntemis- kuin käyttäytymisperusteisia viitteitä seuraamalla sekä arvioimalla mahdollisia riskejä näiden pohjalta.

Transaktioperusteisia viitteitä tarkastellessa keskeisinä havaintoina esiin nousivat muun muassa kahdensuuntainen palkanmaksu, palkanmaksua seuraava välitön käteisnosto tai tilisiirto, arkisten menojen puuttuminen sekä mahdollinen velkasuhde työnantajaan. Lisäksi havaittiin ilmiö, jossa useiden asiakkaiden pankkikorteilla tehdään peräkkäisiä käteisnostoja samalla automaattilla, mikä voi viitata siihen, että kortit ovat ulkopuolisen henkilön tai mahdollisen tekijän hallussa.

Asiakkaan tuntemistietoihin perustuen havaittiin ihmiskauppaepäilyä herättävinä viitteinä esimerkiksi usean asiakkaan käyttämät samat osoite- tai yhteystiedot, samassa kaupungissa tietyllä aikavälillä myönnetyt väliaikaiset passit sekä asiakkaan henkilökohtaisen puhelinnumeron rekisteröinti yhtiölle. Ihmiskauppaan viittaavia käyttäytymismalleja puolestaan havaittiin olevan muun muassa näennäisesti tarpeeton avustajan käyttö asioiden hoitamiseen, asiakkaan tietämättömyys omistamastaan tilistä ja asiakkaan henkilöllisyystodistuksen tai rahojen hallussapidon tapahtuminen edustajan toimesta.

Ihmiskaupan jatkuvan kasvun ja nousevien tekotapojen myötä ilmoitusvelvollisten rooli torjuntatyössä korostuu. Kouluttamalla heitä havainnoimaan ihmiskauppaan suoraan viittaavien elementtien lisäksi myös viitteitä muista ihmiskauppaliitännäisistä rikoslajeista, sekä tiedostamalla laillisen liiketoiminnan rajoihin sisältyviä riskejä, saadaan edistettyä ihmiskaupan vastaista työtä entisestään.